

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/177694,75-rocznica-wykonania-wyroku-na-czlonkach-zalogi-Auschwitz.html>

26.04.2024, 05:56

75. rocznica wykonania wyroku na członkach załogi Auschwitz

Data publikacji 23.01.2023

24 stycznia 1948 r. w krakowskim więzieniu przy ul. Montelupich zawisło na szubienicy 21 zbrodniarzy skazanych w procesie oświęcimskim.

W pierwszych latach po II wojnie światowej władze alianckie wydały Polsce kilkuset członków załogi niemieckiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz. Mniej prominentni z nich byli na ogół sądzeni przed sądami powszechnymi.

Rudolf Höss, pierwszy i najbardziej znany komendant Auschwitz, został osądzony w osobnym procesie przed Najwyższym Trybunałem Narodowym w Warszawie i powieszony 16 kwietnia 1947 r. w Oświęcimiu.

Kilka miesięcy później przed NTN odbyła się jeszcze jedna rozprawa członków załogi Auschwitz. **Proces ruszył 24 listopada 1947 r. w gmachu Muzeum Narodowego w Krakowie.** Na ławie oskarżonych zasiadło tym razem aż 40 osób, w tym Arthur Liebehenschel – następca Hössa na stanowisku komendanta, Maria Mandl – kierowniczką obozu kobiecego w Birkenau i Maximilian Grabner – szef obozowego Gestapo.

Oskarżeni nie przyznawali się do winy. Prokuratorzy mieli jednak do dyspozycji obszerny materiał dowodowy, przygotowany przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Niemieckich w Krakowie, na której czele stał sędzia śledczy Jan Sehn.

Załoga KL Auschwitz-Birkenau przed Najwyższym Trybunałem Narodowym podczas ogłaszania wyroku. W pierwszym rzędzie od lewej: Arthur Liebehenschel, Maria Mandl vel Mandel, Hans Aumeier, Karl Ernst Möckel, Max Grabner, Franz Xaver Kraus. Z tyłu m.in. Erich Muhsfeldt.

Najwyższy Trybunał Narodowy pod przewodnictwem dr. Alfreda Eimera ogłosił wyrok 22 grudnia 1947 r. **Dwadzieścia trzy osoby zostały skazane na karę śmierci**, szesnaście na karę więzienia, jedna (lekarz SS Hans Münch) uniewinniona. Członkowie władz, administracji i załogi obozu zostali uznani za grupę przestępczą. Popełnili oni – jak stwierdzili sędziowie – „szereg [...] zbrodni przeciw ludzkości i zbrodni wojennych”.

„Podczas odczytywania wyroków oskarżeni stoją wyprostowani, przy czym twarze ich, zamarte w oczekiwaniu, zdradzają szalone napięcie nerwowe. Twarz Liebehenschla robi wrażenie nieruchomej maski [...] [Mandl] [z] całej mocy stara się zapanować nad sobą, wysiłki jej jednak okazują się daremne. [...] [Grabner] [j] jest zupełnie złamany” – relacjonowało „Echo Krakowa”. Gazeta komentowała wyrok jednoznacznie: „Zbrodniarze hitlerowscy otrzymali zasłużoną karę”.

W przypadku dwóch osób – Johanna Paula Kremera i Arthura Breitwiesera – komunistyczny prezydent Bolesław Bierut skorzystał z prawa łaski. Pozostałe **wyroki śmierci wykonano na podwórzu więziennym przy ul. Montelupich**.

KL Auschwitz był największym z niemieckich nazistowskich obozów koncentracyjnych i zagłady. „Życie straciło tu ponad 1,1 mln mężczyzn, kobiet i dzieci” – podaje Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.

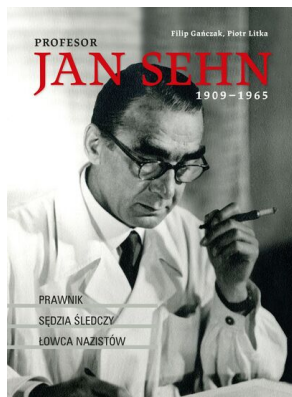
Krakowski proces 40 członków załogi Auschwitz jest często nazywany pierwszym procesem oświęcimskim. Kolejne toczyły się od 1963 r. we Frankfurcie nad Menem. Także w ich przygotowaniu ważną rolę odegrał prawnik Jan Sehn.

Zbrodnie niemieckie popełnione w Auschwitz i próby ich powojennego rozliczenia od dawna stanowią przedmiot badań Instytutu Pamięci Narodowej. Efektem są liczne publikacje.

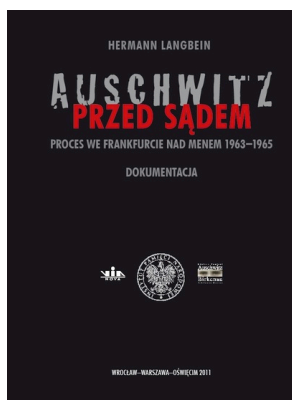
Procesy Rudolfa Hössa i 40 innych członków załogi Auschwitz szczegółowo omawia dr Joanna Lubecka, autorka monografii *Niemiecki zbrodniarz przed polskim sądem*. *Krakowskie procesy przed Najwyższym Trybunałem Narodowym* (Kraków 2021).

Polecamy też album *Profesor Jan Sehn 1909–1965. Prawnik, sędzia śledczy, łowca nazistów* (2019) dr. Filipa Gańczaka i Piotra Litki. Tytułowy bohater to jeden z pierwszych Polaków, którzy przesłuchiwali byłych więźniów Auschwitz i na terenie poobozowym zabezpieczali ślady niemieckich zbrodni.

Polecamy również książkę Hermanna Langbeina pt. *Auschwitz przed sądem. Proces we Frankfurcie nad Menem 1963–1965. Dokumentacja*.

Zachęcamy również do zapoznania się z sylwetką Marii Mandl pióra dr. Gańczaka:

[Maria Mandl](#)

Instytut Pamięci Narodowej od wielu lat prowadzi śledztwo w sprawie Auschwitz-Birkenau. Szerzej opowiada i pisze o tym prok. Łukasz Gramza:

[KL Auschwitz-Birkenau – śledztwo Instytutu Pamięci Narodowej](#)

[Śledztwo ws. KL Auschwitz-Birkenau](#)

[Przystanek Historia Esesmani z KL Auschwitz](#)